

CODUL de etică în cercetarea științifică social-umană

Preambul

Universitatea *Transilvania* din Braşov, parte a sistemului național de cercetare-dezvoltare, este responsabilă, prin toți membrii comunității academice, pentru respectarea valorilor etice și a normelor în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare.

Codul de etică în activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare definește principiile, norme de conduită și stabilește proceduri ce privesc proiectarea, organizarea, desfășurarea și finalizarea activităților de cercetare științifică din domeniul social-uman, dezvoltare tehnologică și de inovare din universitate. Codul de etică în activitatea de cercetare-dezvoltare social-umană (cercetarea cu participanți umani) este în consens și se completează cu prevederile Codului de etică universitară.

Codul de etică în cercetarea social-umană este în conformitate cu prevederile din următoarele acte normative:

- Legea nr.1/2011, Legea Educației Naționale, cu modificările și completările ulterioare;
- Lege nr. 206/2004, privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul OM nr. 4393/2012, privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării;
- Carta Universității *Transilvania* din Braşov.

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 1 Participant/subiect uman este orice individ viu asupra căruia se realizează o cercetare pentru a obține date prin intermediul unei intervenții, al interacțiunii cu individul sau informații private privind identitatea acestuia.

Art. 2 Nu sunt considerate cercetări cu participanți umani:

- a) cercetările care privesc indivizii decedați;
- b) cercetările care colectează informații ce nu vizează opinii, atitudini, comportamente, emoții etc.;
- c) activitățile de audit sau jurnalism;
- d) cercetările efectuate în mediile educaționale stabile, care sunt acceptate de comun acord și care implică practici educaționale normale;
- e) cercetarea ce implică ancheta, interviul sau observația asupra comportamentului public, cu condiția ca orice divulgare de informații sau identificare a acestora în afara contextului cercetării să nu expună participanții la risc, să nu determine răspundere penală sau civilă sau să nu dăuneze statutului lor social, profesional, financiar sau reputației acestora;
- f) analiza secundară a datelor publice, în cazul în care acestea sunt publice sau anonimizate astfel încât subiecții să nu poată fi identificați;
- g) studiile de evaluare a performanței personalului pentru uz instituțional intern sau cele de audit;
- h) povestirile orale, amintiri despre anumite evenimente.

Art. 3 (1). Cercetările efectuate asupra copiilor, indiferent de tipul acestora, se supun analizelor integrale ale comisiei de etică a cercetării.

(2) Studiul documentelor private care aparțin unei persoane decedate se face cu acordul persoanelor autorizate moral.

(3) Pentru analiza unor documente oficiale, se solicită acordul instituțiilor implicate, dacă documentele nu sunt publice.

Capitolul II. Principii etice ale activității de cercetare științifică socio-umană¹

Art. 4 Protejarea participanților.

Cercetătorul va proteja statutul personal, social, financiar, organizațional sau politic al participanților la cercetare, nu va face rău și va asigura drepturile tuturor celor cu care interacționează pentru realizarea cercetării.

Art. 5 Promovarea stării de bine a participanților.

Cercetătorul va lucra în beneficiul participanților, va stabili relații de încredere cu cei cu care lucrează, respectând standardele de conduită profesională și fiind conștient de responsabilitățile sale profesionale și științifice pentru societate și pentru comunitățile specifice în care lucrează.

Art. 6 Promovarea preciziei, onestității și adevărului.

Cercetătorul nu înșală, nu se implică în fraude și nu denaturează intenționat faptele și datele folosite și concluziile publicate sau furnizate participanților.

Art. 7 Corectitudinea și recunoașterea limitelor de competență.

Cercetătorul nu își va depăși limitele de competență, nu va utiliza instrumente sau metode pentru care nu este abilitat, evitând ca expertiza lui să conducă la practici nedrepte.

Art. 8 Respectul demnității și valorii oamenilor, a dreptului la intimitate, confidențialitate și autodeterminare.

Cercetătorul va respecta diferențele culturale, individuale și de rol, inclusiv pe cele de vârstă, gen, rasă, etnie, cultură, origine națională, religie, orientare sexuală, dizabilitate, limbă și statut socio-economic și le va lua în considerare când lucrează cu membrii acestor grupuri.

Capitolul III. Normele de buna conduită și abateri

Art. 9 Normele de bună conduită privind cercetarea din domeniul socio-uman se aplică pentru:

- a) activitatea științifică, începând de la proiectarea până la finalizarea acesteia;
- b) activitatea de comunicare, publicare a rezultatelor cercetării-dezvoltării;
- c) brevetele de invenție, protecția desenelor și modelelor industriale (cf. Legii nr. 129/1992 republicată), dreptul de autor și drepturile conexe (cf. Legii nr. 8/1996 cu modificările și completările ulterioare);
- d) evaluarea și monitorizarea instituțională a cercetării-dezvoltării din perspectiva respectării normelor etice.

Art. 10 (1). Constituie abateri de la buna conduită în cercetarea științifică, abaterile menționate în art. 310, Legea 1/2011:

- a) plagierea rezultatelor sau publicațiilor altor autori;
- b) confecționarea de rezultate sau înlocuirea rezultatelor cu date fictive;
- c) introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare;

(2) Asocierea la abaterile de la bună conduită atrage răspunderea etică, potrivit art. 2.1(6) din Legea 206/2004, cu modificările și completările ulterioare.

(3) În cercetarea cu participanți umani, abaterile de la normele de buna conduită, includ, pe lângă abaterile grave și diverse forme de discriminare, nedeazăluirea conflictelor de interese,

¹ Principiile sunt adaptate la cercetarea socio-umană după codul Asociației Americane de Psihologie, 2010

nerespectarea confidențialității, abuzul de autoritate, obstrucționarea activității de cercetare-dezvoltare, obstrucționarea activității unei comisii de etică și a unei comisii de analiză în domeniul cercetării - dezvoltării sau a Consiliului Național de Etică precum și nerespectarea prevederilor și procedurilor legale, în conformitate cu normativele în vigoare.

Capitolul IV. Organizarea și funcționarea comisiei de etică în cercetarea social-umană

Art. 11 Comisia de etică a cercetării științifice social-umane din cadrul Universității *Transilvania* din Brașov se înființează pe lângă Consiliului pentru Cercetare Științifică și Informatizare. Comisia este propusă de Consiliul Științific, avizată de Consiliul de Administrație al Universității și validată de Senat și numită prin ordin al Rectorului.

Art. 12 Comisia este compusă dintr-un președinte și patru membri, numiți pentru un mandat de 4 ani. Membrii comisiei de etică sunt persoane competente în verificarea, din perspectivă etică, a acceptabilității cercetărilor din domeniul social-uman.

Art. 13 Atribuțiile comisiei de etică a cercetării științifice social-umane:

- a) decide, în termen de 5 zile lucrătoare de la primirea solicitării de avizare depusă de un membru al comunității academice dacă aceasta va fi supusă analizei complete pentru verificarea respectării normelor de etică; în cazul în care comisia decide neîncadrarea studiului în categoria „cercetare socio-umană”, se emite un aviz de sistare a verificării;
- b) evaluează propunerea de proiect de cercetare din perspectivă etică, o aprobă, respinge sau solicită modificări ale cercetării propuse pentru a fi în acord cu normele de etică; în cazul proiectelor care participă la competiții naționale sau internaționale, solicitarea avizului se va face cu cel puțin 20 zile înainte de depunerea proiectului, iar în cazul în care comisia recomandă modificări, răspunsul va fi dat în cel mult 10 zile de la primirea solicitării;
- c) dacă proiectul este aprobat, se realizează evaluării continue ale cercetării și se avizează schimbările care privesc conduita etică în cercetare apărute pe parcurs;
- d) suspendă aprobarea dacă se constată încălcarea normelor de etică a cercetării;
- e) analizează formularele de obținere a consimțământului informat și procedurile folosite pentru obținerea lui;
- f) analizează sesizările/ autosesizările și elaborează rapoarte de analiză;
- g) asigură avizarea raportului de analiză de către consilierul juridic al instituției;
- h) își înregistrează propria activitate și păstrează toate documentele în condiții de siguranță, accesul la acestea fiind permis potrivit reglementărilor legale.

Art. 15 (1). Comisia de etică a cercetării științifice social-umane din cadrul Universității *Transilvania* aprobă o propunere de studiu/cercetare dacă:

- a) riscul la care sunt supuși participanții este minim;
- b) riscul este acceptabil raportat la beneficiile așteptate;
- c) selecția participanților este echitabilă;
- d) consimțământul informat, personal și parental, este adecvat;
- e) protecția datelor și confidențialitatea sunt asigurate;
- f) există reguli speciale pentru cercetările cu copii, persoane fără discernământ sau persoane dezavantajate.

(2) Comisia poate respinge o propunere de studiu/cercetare motivând decizia și indicând modificările necesare pentru ca solicitarea să poate fi supusă unei noi analize.

Art. 16 Nu constituie obiect al activității comisiei investigarea sesizărilor și contestațiilor care vizează personalul menționat la art. 4.2. alin (3) din Legea 206/2004 cu modificările și completările ulterioare, cazuri care sunt analizate de Consiliul Național de Etică.

Art. 17 În realizarea cercetărilor pentru finalizarea studiilor de licență și masterat, respectarea normelor de etică se asigură de către student și cadrul didactic care îndrumă lucrarea. Ele nu constituie obiectul analizelor comisiei de etică a cercetării.

Art. 18 Pentru a obține și păstra avizul favorabil al comisiei, cercetătorul:

- a) solicită comisie de etică aprobarea proiectului de cercetare care implică participanți umani;
- b) completează formularul de avizare a cercetării respectând toate cerințele comisiei de etică;
- c) evaluează gradul de acceptabilitate al cercetării din punct de vedere etic și gradul de risc al cercetării pentru participanții umani, risc major sau un risc minimal, conform fișei de autoevaluare furnizată de comisia de etica a cercetării;
- d) realizează un acord clar și corect cu participanții umani, anterior participării lor, privind obligațiile și responsabilitățile fiecărei părți; în cazul proiectelor depuse pentru accesarea finanțării din fonduri publice, acordurile se realizează după câștigarea grantului, dar înainte de demararea cercetării;
- e) redactează consimțământul informat și angajamentul de confidențialitate al echipei, dacă este cazul, le aduce la cunoștința celor implicați și asigură semnarea lor;
- f) prezintă toate documentele care privesc etica cercetării la depunerea solicitării; când comisia consideră necesare și alte documente, acestea vor fi depuse în termenul dat de comisie pentru a permite derularea eficientă a activității de analiză;
- g) se prezintă la solicitarea comisiei pentru a aduce clarificări suplimentare celor furnizate în formularul de avizare;
- h) operează eventualele modificări privind etica cercetării, cerute de comisie;
- i) prezintă comisiei, dacă este cazul, toate schimbările privind etica cercetării intervenite pe parcursul investigației și reface etapele de avizare;
- j) respectă toate promisiunile și angajamentele incluse în angajamentul de confidențialitate și în consimțământul informat;
- k) realizează un instructaj din punct de vedere etic în cadrul cercetării, dedicat membrilor echipei și/sau participanților;
- l) în cazul proiectelor depuse pentru obținerea finanțării din fonduri publice, activitățile de la subpunctele b, c, h, i și j se realizează numai după câștigarea grantului/proiectului.

Art. 19 Sesizarea unei abateri de la conduita etică în cercetare-dezvoltare implicând activități cu participanți umani se face în scris, fiind însoțită de documente doveditoare și cuprinde datele de identificare ale persoanei care face sesizarea, ale persoanei care face obiectul sesizării, cât și a faptelor imputate acesteia. Sesizarea este adresată Rectorului.

Art. 20 Pentru analiza sesizărilor și autosesizărilor, comisia de etică a cercetării social-umane desfășoară următoarele activități:

- a) înregistrează sesizarea/autosesizarea;
- b) stabilește datele privind efectuarea analizei și persoanele solicitate să furnizeze informații;
- c) convoacă persoanele implicate;
- d) analizează informațiile deținute;
- e) redactează raportul de analiză și îl supune avizării consilierului juridic;
- f) comunică raportul persoanelor implicate;
- g) postează raportul pe pagina web a universității.

Art. 21 Formularele utilizate de comisie sunt următoarele, acestea putând fi revizuite periodic de comisie:

- a) formular pentru solicitarea avizării proiectelor de cercetare cu participanți umani;
- b) avizul pentru proiectele de cercetare cu participanți umani;
- c) formular pentru monitorizarea pe parcurs și finală a cercetărilor cu participanți umani;
- d) formular pentru retragerea aprobării unei cercetări cu participanți umani;

- e) formular de consimțământ informat din partea participanților, a părinților sau tutorilor (pentru participanți minori, vulnerabili, incompetenți);
- f) acordul pentru păstrarea secretului datelor cercetării între echipă și coordonator;
- g) formular pentru raportul public de analiză a unei sesizări;
- h) formular pentru înregistrarea activității comisiei.

Art. 22 Contestațiile privind deciziile comisiei de etică a cercetării din universitate se adresează Comisiei de Etică și Deontologie Universitară de la nivelul Universității. Contestațiile pot fi depuse în termen de trei zile lucrătoare de la comunicarea deciziei comisiei către solicitant.

Prezentul Cod a fost discutat și aprobat în ședința Senatului Universității Transilvania din Brașov din data de 30.09.2015.

**Președinte Senat,
Prof.univ.dr. Emil STOICA**

